

Dr. Avelin Čepulić

(† 2. II. 1936.)

Već su tri godine, što na Mirogoju leži čovjek, čija bi nam ljubav, kršćanski duh i aktivnost sve više trebali. U Božjoj volji je pohranjena tajna njegova odlaska kao i Merčeva. Dubljih i intimnijih prijatelja nije bilo moguće naći. Poslije Ivanove smrti, njegova je majka Avelina smatrala svojim sinom. Znala je ona dobro, da je živa čest Ivanove duše pohranjena u Avelinovu srcu. Znali su to uostalom svi, koji su imali sreću raditi i prijateljevati sa jednim i drugim. Pa eto, kao što su na svršetku rata (1919.) zajednički kao akademičari osnovali u Beču hrvatsko i katoličko društvo »Hrvatska«, kao što su odmah poslije dvadesetih godina zajednički zaorali prve brazde orlovskoga pokreta i neprekidno bili skupa u njegovu vodstvu sve do njegove nasilne likvidacije, a kasnije nastavili zajednički rad u Križarskoj organizaciji skoro do njihove smrti, tako su se skoro zajednički preselili (u razmaku od osam godina) na drugi svijet, u »vječni počinak na srcu Isusovu«, kako to piše na Merčevu grobu, koji se čudnim slučajem nalazi taman vis-a-vis Čepulićeva groba.

U tajnovitosti prerane smrti ovih mladih katoličkih Dioskura (obadvojica su rođena iste godine — 1896. Merz je umro u 32. a Čepulić u 40. g.), treba se na poseban način pokloniti volji Božjoj i u pobožnoj šutnji izgovarati Isusovu molitvu: Budi volja Tvoja... Ali kao što sam na ovome mjestu lanjske godine objelodanjujući esej u desetgodišnjici smrti Dra Merza napisao, da je »suđeno za neke ljude, da nikada ime njihovo ne silazi s poprišta duhovne borbe čovječanstva. Pojave se najednom kao neki poslenici višega svijeta i uđu u službu ovoga svijeta ne suzujući svoje polje rada, najmanje misleći na sebe, čudaci, često puta žrtvovani za spasenje drugih, živeći pro mundi vita a ne misleći na uspjeh i ne računajući na snagu svoje riječi i svoga srca nego samo na slavu Ideje. Kao vijesnici nijeme Providnosti, kao oblici nevidljive ljubavi umiješaju se među ljude i njihova budnost ide pred svima, njihova mudrost uznemiruje sve, njihova moć ispunja svačiju nemoć, a često puta njihova nemoć krije u sebi strahovite slutnje budućih golemih i jedinstvenih događaja «¹

¹ D. Žanko: Duša Dra Ivana Merza, »Život« 1938., br. 5., str. 245.

— to mi se čini, da upravo moram iste ove misli ponoviti sada, kada mi se misao, i mašta, i sva unutrašnja snaga napreže, da oživim lik Dr. Avelina Čepulića. I on je umro mlad, neoženjen, upravo žrtvovan u duhovnoj borbi svoga naroda i spasenju svoga bližnjega, kao inkarnirana dobrota i ljubav, čudak i osamljeni asket, meteor plemenitosti i pravo pravcato čudo skromnosti ne ostavljajući za sobom ništa i nikoga do li svjetlost, aureolu čovjeka, kroz koju će svi ljudi, koji su ikada došli u njegovu blizinu, slutiti ispunjenje čovječtva u nekom apsolutnom smislu. Pa doklegod se bude spominjalo ime Dra Merza, spominjat će se i ime njegova najintimnijega, ali i najskromnijega prijatelja Dra Avelina Čepulića. Njihova zemaljska sudbina je bila integrirana u jedinstvenoj misiji, jedan je živio ne u sjeni nego u svijetlu drugoga, pa će trajno njihove zvijezde iz dalekih perspektiva bacati jedan sjaj za sve one, kojima je još boriti se i trpeti za ljude, a još više od ljudi u ime Kraljevstva Božjega na zemlji.

Njihova bliza smrt ih je duhovno ujedinila zauvijek u našim reminiscencijama i u slavi Božjoj.

*

Rođen 17. VII. 1896. u Bakru u slavnoj hrvatskoj obitelji od oca Koste Čepulića i majke Melanije pl. Randić, u kući je duboko usisao borbeni duh za ideale hrvatske domovine od svoga djeda Avelina Čepulića, slavnoga hrvatskoga političara i jednoga od »najumnijih« zastupnika u hrvatskom saboru od 1848.—1869.² Od njega je vjerojatno naslijedio čednost i prirodenu sklonost k povučeniosti, totalno pomanjkanje svake težnje za popularnošću, rijetku nesebičnost i vanrednu inteligenciju i karakternost.

Pučku školu je počeo u Bakru i tamo svršio samo prvi razred, a onda je sasvim napustio svoje rodno mjesto Bakar i trajno se preselio u srce Hrvatske, najprije u Kutinu, kamo mu je bio premješten otac kao kotarski sudac i gdje svršava II. i III. razred, a zatim ide u Varaždin, gdje svršava IV. razred i prva tri razreda gimnazije. Konačno mu otac dolazi u Zagreb i s vremenom postaje septemvir kod stola sedmorice. Tada je Avelin prvi put došao u Zagreb te na klasičnoj donjogradskoj gimnaziji svršava maturu s odličnim uspjehom 1914. godine.

Sveučilište studira u Innsbrucku, Grazu, Beču i Pragu, gdje je 20. I. 1922. promoviran na čast doktora i to na njemačkoj univerzi.

² »Najstariji politički muževi u zemlji govore i danas s toplim priznanjem o njegovim sposobnostima i njegovom javnom značaju, a kada je... umro u najljepšoj muževnoj dobi (u 46. g.), ostavio je i u narodu i u potomstvu glas čestita i poštena čovjeka. Po svojoj inteligenciji pako služio je hrvatskom narodu na čast i ponos.« Martin Polić: »Parlamentarna povijest...«, II. dio, str. 104.—106.

Kao liječnik pretežno službuje u Zagrebu i to najprije u bolnici milosrdnih sestara, a odmah pri osnutku novoga Dječaćkoga Sjemeništa postaje tamo zavodski liječnik, a istodobno na Nadbiskupskoj klasičnoj gimnaziji predaje higijenu. Pored toga ima privatnu ordinaciju i zadnjih nekoliko godina djeluje kao »Merkurov« liječnik.

Otkako se u Beču upoznao sa Drom Merzom i skupa s njime osnovao »Hrvatsku«, nije prestao biti najaktivnijim članom katoličkih organizacija. Skupa sa Merzom je stanovao u Beču u katoličkom institutu »Augustineum«, gdje je bilo akademičara različitih narodnosti, a ravnateljem je doma bio dr. Ujčić, sadašnji beogradski nadbiskup. Skupa su obavili one glasovite liturgijske duhovne vježbe u »St. Gabrielu« kod Mödlinga, u velikoj misionarskoj školi, koje sam Dr. Avelin spominje kao toliko značajne po Merčevu duhovnu formaciju.³ Iz njegova članka o Merzu se jasno razabire, da je njihovo drugovanje u »Hrvatskoj« odlučno po njegovo najozbiljnije skretanje putem duhovnoga života.

Bez dvojbe Čepulićeva je duboka religiozna formacija ukorijenjena u Merčevoj svetačkoj ličnosti. Čepulić je predsjednik »Hrvatske«, u kojoj Merz kao tajnik razvija ideologiju kršćanskoga trpljenja, boli, realnoga gledanja u život, odgoja velikih ljudi u poniznosti i samozataji te u studiju katolicizma.⁴

Nekoliko godina kasnije naći će se skupa u vodstvu orlovske organizacije i ne će se rastajati do Merčeve smrti (1928. g.). To će biti doba Čepulićeve velike aktivnosti: kroz to je vrijeme održao tisuće predavanja, obišao stotine i stotine društava. Prisutan je na svim orlovskim sletovima, na svim tečajevima, na svim važnim i nevažnim sastancima, gdje god i kad god se radilo o katoličkoj i hrvatskoj stvari. On predaje sa skioptikom po hrvatskim selima, drži učene konferencije, improvizira do potrebe najrazličitije govore pred najrazličitijim staležima i ljudima.

S dana na dan je u pokretu, u živoj akciji, bez odmora i bez mirovanja. Putuje po svakom vremenu i nevremenu na sve strane. Njegove teme su religiozne, socijalne, nacionalno-historijske i stručne. Njegova prisutnost ulijeva u ljude neku hrabrost posebne vrsti. Kukavice i slabiće ne podnosi i ne štedi. Smionost je značajna odlika ovoga inače tako tjelesno slaba čovjeka. Ona dolazi od principijelnosti, koja je kao dah prirođeno izlazila iz čitava njegova bića i kojom je on mrvio svoje protivnike.

Velicina višega duhovnoga reda u Čepulićevu religioznom apostolatu počivala je uvijek u nekoj savršenoj poslušnosti, po-

³ Dr. Avelin Čepulić: Iz đaćkih dana dra Ivana Merza. Ori. Misao, 1928.

⁴ Vidi predavanje Dr. Merza u »Hrvatskoj« štampano u Luči 1918/19. br. 9. 10., koje spominje i Dr. Čepulić.

koravanju, čednom izvršivanju dužnosti, realiziranju tuđih ideja bez truna samoga sebe. Ja osim Merza nisam još susreo čovjeka koji bi u samozataji i poslušnosti bio približno sličan Dru Čepuliću. Nikada on ne svojata za sebe prvenstvo ni u čemu. On je toliko čedan, iskren, pošten, janje Božje, da ni svoje vlastite inicijative ne forsira, a tuđe bez riječi ispunja, jer ne radi se o ljudskoj nego o Božjoj stvari. Znam sigurno, da mu se u tome divio i Dr. Merz, koji ga je neizmjereno poštivao i ljubio.

Po svom karakteru nije spadao među one tvrde, nakostrušene, osjetljive, inkvizitorske tipove, kojima nitko nije dosta ispravan, nitko dosta dobar, kojima je sve opterećeno sumnjom i nepovjerenjem, sve zagorčeno pesimizmom i defetističkim naricanjima. Sasvim protivno! Dr. Avelin Čepulić je otvorena, topla čovječanska priroda prepuna vedrine, razumijevanja, optimizma, vjere u ljude. Ne lomi nad njima štap, ne upušta se u tračeve, ne intrigira, ne zavidi, ne mrzi, ne želi zla, ne utvara si i živi u najtišoj bonaci čiste savjesti, uvijek muževan, trijezan, u ekvilibriju ugodnoga temperamenta i mirnih, zdravih živaca. Poštuje svačiju slobodu, ne tiranizira uime nijedne ideje, toliko je obziran i blag prema ljudskim slabostima, da radije popušta nego da nekoga stjera u nepriliku. Tuđa neprilika za njega je najveća muka. Odatle ona divna obzirnost, kultura u saobraćaju, takt i otmjenost, koje je neko vrijeme toliko falilo u katoličkim redovima.

Dr. Avelin je trpio nad svakim čovjekom, što živi u obmami i laži, pa bila ta religiozne, moralne ili nacionalne prirode. Pa kao što je svako davanje sebe brižljivo i mukotrpno sagibanje nad bijedu drugoga, otkidanje od svoga za ljubav drugoga, tako i Avelin obilazi, putuje, pohađa, govori, organizira, potpomaže, hrabri, korigira i potiče sve i svakoga gdje god se radi o istini, o pravdi, o slobodi.

Njegov religiozni lični život se razvijao prema onoj Tome iz Kempisa: Zatvori za sobom vrata! Rijetko se ta duhovna opomena dotiče sitnih duša, koje se nadmeću sa taštinama, ali u Čepuliću je sve bilo usmjereno prema unutra a ne prema vani. Slava i slavičnost su toga jedinstvenoga čovjeka apsolutno mimoišle. Stoga on kao i sve velike ličnosti moli i izgrađuje se u tišini, u samoći, bez buke i bez izložaba.

Po prirodi šutljiv i nenametljiv pušta da drugi govori, on se ponaša kao da od svakoga nešto uči, ali kad progovori, začas se izdiže bilo superiornim sudom, bilo bistrim pogledom, bilo energičnom i nepopustljivom tvrdnjom, kojom je znao iznenaditi mnoge osrednje i nesamostalne duše. U tome je ležao neki prividni paradoks njegove prirode. Toliko bi pustio drugoga nada se, da je ovaj, ako je bio imalo tašt mogao pomisliti, da se Dru Čepuliću sve može sugerirati. Takovi su ponajviše doživljavali razočaranje,

jer kad je taj ponizni i šutljivi čovjek rekao svoju, svi su bili manji od njega.

Sve to znači, da je Dr. Avelin Čepulić bio ličnost, duboko religiozna ličnost, kultivirana meditacijom, kršćanskom filozofijom i askezom, ovim posljednjim u naročitoj mjeri.

★

Najznačajniji potez u njegovoj unutrašnjoj fizionomiji jest *charitas*. Dati sve svoje i dati samoga sebe ljudima bijednim i potrebnim, to je Avelin Čepulić. Dati bez ikakova računa, bez ikakovih skrivenih planova, bez truna moralnog ucjenjivanja (što je najteža pogreška mnogih »dobrotvora« u katoličkim redovima), dati, a da i ne zna, kome daje ni koliko daje, to je Avelinovo najveće životno djelo. Najdiskretniji darovatelj, što ga je ikada bilo u našoj malograđanskoj sredini.

U prvom redu Čepulić je liječnik bez honorara, liječnik sirotinje, liječnik, koji lijekove kupuje svojim pacijentima, liječnik, koji ne šteti ni vrijeme ni prostor, kad treba pomoći, a kako je neizmerno mnogo onih, kojima treba pomoći, to je od najranijega jutra do kasne noći njegova soba u Dječjačkom Sjemeništu bila oblijetana i posjećivana. Stanovao sam tri godine s njime, soba do sobe i živi sam svjedok njegova rada i umora. Bilo je noći, kada sam čuo i jecaje, prekasno dolaženje i prerano odlaženje. Taj čovjek zapravo i nije nikada ništa drugo ni htio, ni mislio, ni stvarao, nego samo jedno: do iscrpivosti, u potpunoj zaboravi nad samim sobom, okružen tek samoćom jedne čedne sobice, bez obitelji, bez rasonode, bez odmora, bez ijedne jedincate suviše stvarčice, tipično asketski nastrojen, do simpatične naivnosti nepraktičan i sav uronjen u idealizam, gonjen bez prestanka nekim plamenom davati, darivati, pružati ljudima duhovnu, moralnu i materijalnu pomoć.

U njegovoj sobi nije bilo udobnosti, ni topline, ni reda, čime se često puta ponose zadovoljni filistarski tipovi. Ali taj njegov prividni nered i velika izgubljenost u stvarima ovoga svijeta nikome nije škodila, pače u njoj se zrcalio duh od onoga svijeta, a taj uvijek osvaja i spasava.

Uvijek u nekoj maloj neprilici, simpatično nespretnan, ali do skrajnosti susretljiv, uslužan, dobar, prima on u svojoj sobi u svako doba sve slojeve sirotinjskoga staleža i dariva, svima dariva, jer to je bitna funkcija njegova života: dariva novac, lijekove, knjige, odijela, rublje, obuću, zajmove, koje nitko ne vraća, intervencije, savjete, zauzimanja svake vrsti, darove svake prirode.

Ti darovi su dolazili i u nedostojne ruke, ali kad bi se to saznalo, Avelin ostaje fin do kraja i šuti. Za njega nije postojala klasifikacija, koju je inače do nekog odvratnog savršenstva razvila naša klikaška sredina, da li je netko »naš« u užem ili širem smi-

slu. Za njega postoji čovjek-siromah i on mu pomaže bez ikakvih obzira na desno i na lijevo, pomaže mu kao kršćanin, to jest kao onaj, kojemu je uvijek u prvome redu do spasenja čovjeka i do ljubavi, koja grli i obuhvaća čitavi svijet.

Odatle Čepulićeva popularnost u svim katoličkim i nekato-
ličkim krugovima. On je možda jedini čovjek u katoličkim krugovima, koji nije imao neprijatelja. Njegova *charitas* je svladala sve i uzdigla sve.

Stoga je i njegova nagla smrt bila težak udarac za čitavi Zagreb. Njegov sprovod je fenomenalan dokaz ljubavi i opće simpatije. Vladalo je upravo orkansko nevrijeme, ali tisuće ljudi se nijesu pomakle, dok se lijes nije spustio u zemlju. Ljudi kao da su silom htjeli pretrpjeti nešto za onoga, koji je čitav svoj život pretvorio u patnju za njih, jer taj živi Avelin nekome je bio brat ko rođeni, nekome prijatelj prepuna srca, nekome drug iskren i dobar, nekome jedini pomoćnik, nekome tješitelj, nekome učitelj, nekome i otac i majka, a svima, svima velika kršćanska duša, od koje se živi.

★

Kao zaljubljeni vitez on luduje za slobodom svoje zemlje i borba za tu slobodu najviši mu je etički postulat i rekao bih, religiozna dužnost, jer sloboda svakoga čovjeka i svakoga naroda leži u jezgri naravnoga i nadnaravnoga reda. Čepulićeva nacionalna borba jest borba za ostvarenje prirodnoga i Božjega zakona u njegovoj zemlji.

Kroz tu istinu on preuzima i presmione, čak po život opasne poslove u doba najstrašnijih i najsramočnijih diktatura, e da bi oživio, prenuo, osvjestio, do etičke visine i zrelosti podigao mladu hrvatsku inteligenciju. Bez obzira na sve moguće prigovore uskočrudnih, na sva defetistička zapomaćanja okoline on nalazi načina, da prodre i potrese srcem vjerničke i nevjerničke hrvatske inteligencije. U najtežem času preuzima posve samostalno i kuražno »Hrvatsku Smotru« i daje nacionalno-socijalan ton iskren i bez fraze.

Taj povučeni, pozadinski čovjek sve vidi i sve unaprijed nazrijeva. Baš radi toga, što je često puta on jedini vidio ono, što mnogi nisu vidjeli, odatle ono njegovo zanesenjaštvo, koje je mnogima uza svu realnost bilo fantastično. Ipak je uvijek doživljavao punu zadovoljštinu nekoliko godina kasnije. Dr. Čepulić iz 1914., 1920. i 1922. godine prezren i ismijan radi svoega starčevićanstva doživljava 1935. i 1936. godine punu rehabilitaciju, a što bi istom bilo, da je danas živ.

Njegov ljubimac je bio Eugen Kvaternik. Pisao je o njemu i proučavao njegov život. Jednom ga je nazvao pretečom Kato-

ličke Akcije u Hrvatskoj. Uopće je volio smione, herojske duše, jer samo od jakih duhova je očekivao slobodu zemlje.

Nije bio govornik, ali je to više ulazio u sebe i promišljao mnogo o sudbini svoga naroda. Posljednji članak mu je bio »Nacionalna ideja i hrvatski seljački pokret«,⁵ koji je u svoje vrijeme izazvao veliku pozornost i u kojem je razumnoj kritikom i najviših autoriteta znao staviti svaku stvar na svoje mjesto.

Aktivno suraduje u skoro svim hrv. kulturnim institucijama, potpomaže sve pozitivne akcije, a najviše onu oko kolonizacije hrvatskih obitelji, a na koncu konaca ostavlja na smrtnoj postelji policu svoga osiguranja za osnutak jedne solidne prijevodne biblioteke, koja je već počela vrlo uspješno djelovati pod imenom »Istina i život«.⁶

★

Ovome rijetkom, odanom sinu Crkve i naroda, visokom karakteru i inkarniranoj ljubavi za bližnjega ostat će u Hrvatskoj trajna uspomena, jer i on je poput svoga djeda »svojim javnim životom zaslužio, da ga se i kasnije potomstvo spominje s poštovanjem kao jednoga od onih javnih muževa, koji su svojom inteligencijom i svojim nesebičnim nastojanjem služili narodu na ponos.«

Slava Dru Avelinu Čepuliću!

prof. D. Žanko.

⁵ Objelodanjen u »Hrv. Smotri«, 1936., br. 1., str. 15.

⁶ Kao prva knjiga izašlo je kolektivno djelo francuskih pisaca: »Komunizam i kršćani«, a u pripremi je druga knjiga: »Seksualni problemi«.